

ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ І РОЗВИТКУ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

У статті розглядаються об'єктивні передумови, що призвели до виникнення та розвитку заочної форми навчання. Наведено ретроспективний аналіз розвитку заочної форми навчання. Схарактеризовані етапи виникнення заочної форми й організація підготовки кадрів у системі заочного навчання. Розкрито основи заочної педагогічної освіти як основного напрямку підготовки кадрів без відриву від основної діяльності. Доведено ефективність і право на рівноправне існування з іншими системами навчання підготовки фахівців за заочною формою навчання.

Ключові слова: заочна форма навчання, підготовка, підготовка в системі заочного навчання.

Відомо, що принцип історизму – це спосіб вивчення явищ у їх виникненні та розвитку, у їх зв'язку з конкретними умовами. Слідування цьому принципу передбачає розгляд певних явищ у їх розвитку, історичному контексті і допомагає встановити причини їх зародження, виявити якісні зміни на різних етапах, зрозуміти, на що перетворилося це явище в ході діалектичного розвитку.

Принцип історизму виходить не тільки з визнання руху об'єктивного світу, його змінності у часі, але саме з його розвитку. Такий підхід означає, що об'єкт повинен розглядатися, по-перше, з погляду його внутрішньої структури, причому не як механічний набір окремих елементів, зв'язків, залежностей, а як органічна сукупність цих структурних складових, як внутрішньо пов'язане і функціонуюче ціле, як система; по-друге, з погляду процесу, тобто наступних один за одним у часі сукупності історичних зв'язків і залежностей його внутрішніх складових; по-третє, як виявлення та фіксування якісних змін у його структурі в цілому; нарешті, як розкриття закономірностей його розвитку, законів переходу від одного історичного стану об'єкта, що характеризується однією структурою, до іншого історичного стану, що характеризується іншою структурою.

Об'єктивна оцінка процесів, які відбуваються у сфері заочної освіти, потребує усвідомлення та аналізу її історії. Історико-педагогічний аналіз дозволяє зрозуміти чинники, що призвели до виникнення заочної форми навчання, особливості функціонування системи заочної освіти у процесі створення системи вищої педагогічної освіти, простежити її перетворення на важливий соціальний інститут, який є умовою для самореалізації і саморозвитку дорослої людини через безперервну освіту.

Мета статті – схарактеризувати об'єктивні передумови виникнення і розвитку заочної форми навчання.

За даними історико-педагогічних досліджень, заочна форма навчання має досить давню історію виникнення, становлення й розвитку. Перша згадка про заочне навчання відноситься до другої половини XIX століття і пов'язана з використанням поштового зв'язку для розсилки вказівок, інформації, контрольних робіт та інших навчальних матеріалів як способу організації навчальної роботи студентів, віддалених від навчального закладу і викладачів [2]. Спочатку воно називалося "correspondence education", тобто навчання за листуванням і основу його складала самостійна робота студента з навчальними посібниками.

Н. М. Бикова за результатами історико-бібліографічного пошуку виявила унікальний документ А. І. Косоудо "Заочне викладання каліграфії", виданий у 1894 р. в Одесі. На думку автора, це рідкісне видання документально підтверджує наявність заочної форми навчання в Росії наприкінці XIX ст. [2]. У роботі С. В. Путєєвої [11] наводиться ще один факт з історії становлення заочного навчання. Дослідниця пише: "...Матір'ю заочного навчання називають Анну Є. Тікнор, доньку американського професора Гарвардського університету, яка заснувала і вела "Бостонське товариство підтримки навчання вдома" (1873 - 1897). Її

методика навчання була індивідуальною і передбачала листування, керівництво вибором літератури і контроль. При цьому програми навчання були зорієнтовані на класичні університети" [11, с. 11]. Примітно, що саме жінки становили більшість студентів, які навчалися заочно. Саме така форма навчання забезпечувала їхні права на отримання вищої освіти.

У 1877 р. найстаріший у Великій Британії Шотландський університет Святого Андрія запропонував програму заочного навчання для жінок на звання ліценціата мистецтв, яка діяла протягом 55 років. Ця програма давала можливість навчати жінок у всьому світі, включаючи Палестину, Кенію та Китай [11].

У Росії заочне навчання було запроваджено наприкінці XIX – початку XX століття. При цьому єдиною формою одержання заочної освіти, визаною на державному рівні, був екстернат [11, с. 12]. Натомість, проходження курсу підготовки (навчання) екстернатом не передбачало методичної підтримки і допомоги з боку навчального закладу, що робило отримання освіти в такій формі доступним обмеженому колу осіб. Першим методичним центром для осіб, зорієнтованих на самоосвіту, в Росії стали Комісія з організації домашнього читання при Товаристві поширення технічних знань (Москва, 1893 р.) і Відділ для сприяння самоосвіти при Комітеті педагогічного музею військово-навчальних закладів (Петербург, 1894 р.). Ці організації розсилали бажаючим навчатись програми для читання, реферати, тексти лекцій, організовували письмові та усні консультації.

Отже, заочна форма навчання виникла і почала розповсюджуватись як засіб подолання труднощів здобуття освіти за ознаками: статі; віддаленості перебування від центрів освіти; доступності для широких верств населення.

І. Г. Шамсутдінова [12] зазначає, що за радянських часів стимулом для розвитку заочної форми освіти стала ідея поєднання навчання з продуктивною працею. Вона стала способом реалізації принципів доступності та політехнізму, які можна було втілювати в позашкільній освіті. Автор зазначає, що в перші роки свого існування позашкільна освіта в Росії передбачала не стільки вищу, а професійно-технічну освіту, різноманітні робітфаки, школи ліквідації неписьменності, які дозволили швидко підвищити рівень освіченості громадян молодій державі. У 1919 р. відбувся перший Всеросійський з'їзд із позашкільної освіти, на якому було визначено вихідні принципи заочної освіти. Вони передбачали розширення доступу до освіти робітників і селян, безоплатність, політехнізм, ідейність, партійність, доступність, взаємодію школи і виробництва, змінність занять, самоосвіту тощо [12].

Створення вищої заочної школи на перших її етапах існування за радянських часів здійснювалося за рахунок навчання практиків, що мали великий досвід роботи і показали себе вмілими організаторами. Саме на цей момент звертав увагу Статут першого заочного вищого навчального закладу – Позашкільного університету, створеного за ініціативою А. В. Луначарського (1920 р., м. Новочеркаськ).

Основний контингент студентів цієї вищої заочної школи складали досвідчені організатори виробництва, яким необхідно було за стислий термін отримати вищу освіту й оволодіти науковими знаннями в галузі виробництва, техніки і технології. Масовість заочної освіти та значне поширення мережі вищих навчальних закладів, в яких здійснювалась заочна підготовка фахівців, в тому числі і вчительських кадрів, значною мірою сприяли соціально-економічному розвитку нової держави, створенню її потужної індустріальної бази, здатної в багатьох галузях конкурувати з провідними західними країнами.

У період 1918-1923 рр. було відкрито заочне відділення в Московському Центральному інституті підвищення кваліфікації учителів.

За досвідом російських колег Народний комісаріат освіти України в 1927 р. організував перше заочне відділення при Дніпропетровському інституті народної освіти. У листопаді 1928 р. почав працювати Всеукраїнський заочний інститут народної освіти (ВЗІНО). Діяльність цього навчального закладу була спрямована на підвищення кваліфікації педагогів, їхню підготовку до викладання спеціальних дисциплін у старших класах школи,

озброєння їх теоретичними і практичними знаннями. У 1931 р. заочні відділення підготовки вчителів для шкіл соціального виховання і професійного навчання, як філії ВЗІНО, функціонували при Дніпропетровському, Луганському, Київському, Одеському інститутах народної освіти. У цілому в цей період системою заочного навчання було охоплено понад 17 тис. учителів-практиків [4, с. 80–83].

У 1932/33 навчальному році Всеукраїнський заочний інститут народної освіти було реорганізовано у Всеукраїнський інститут підвищення кваліфікації учителів [4]. Його створення супроводжувалося ліквідацією відділень на місцях. Студентів переводили на заочні відділення при відповідних педагогічних вищих навчальних закладах, в яких створювалися постійні сектори заочної освіти. Відповідальність за роботу цих секторів покладалася на педагогічні інститути і вона розглядалася як складова їх функціонування. Ці заходи сприяли залученню до роботи із заочниками досвідчених викладацьких кадрів.

Про розвиток у зазначений період заочного навчання в системі вищої та середньої спеціальної освіти в Україні свідчить безперервне збільшення контингенту студентів заочної освіти: якщо в 1930/31 навчальному році їх налічувалося 36350 тис. осіб, то в 1932/33 – вже 90 тис. [4, с. 80–83]. У 1933 р. в Україні заочне навчання здійснювалося у 27 інститутах соціального виховання та 6 інститутах професійної освіти, у тому числі Вінницькому, Житомирському, Черкаському та кількох спеціалізованих інститутах (наприклад, Київському аграрному педагогічному інституті).

Подальший розвиток заочної освіти в Україні пов'язаний із втіленням у життя постанови Ради народних Комісарів СРСР від 29 серпня 1938 р. "Про вищу заочну освіту", в якій дана висока оцінка цій формі педагогічної освіти [3, с. 55]. На той час визначилися основні організаційні форми заочної освіти у вищих навчальних закладах. Це були заочні інститути або заочні відділення при денних відділеннях педагогічних інститутів. Студентів поділяли на стабільні академічні групи і потоки. На весь час перебування у ВНЗ за ними закріплювалися штатні викладачі. Відповідно до профілів підготовки встановлювалися терміни навчання.

Основним видом навчання студентів заочної освіти була самостійна робота. Наочні заняття призначені були допомогти студентам зорієнтуватись у змісті і способах оволодіння навчальним матеріалом певного курсу в період між сесіями.

Отже, заочна педагогічна освіта стала одним із важливих напрямів підготовки вчителів без відриву їх від роботи у школі. Багато педагогічних вищих навчальних закладів України – Київський, Одеський, Харківський та ін. – перетворилися на великі наукові центри з підготовки фахівців з вищою освітою. До 1941 р. завдяки заочному навчанню педагогічні інститути в Україні закінчили 70 тис. учителів, близько 60 тис. – підвищили кваліфікацію на заочних педагогічних курсах.

Війна призвела до значних змін не тільки в кількісному, а й у якісному складі учителів. Ураховуючи зростаючу потребу в учительських кадрах, у грудні 1943 р. Рада Народних Комісарів СРСР прийняла постанову "Про заходи щодо зміцнення системи заочної педагогічної освіти", відповідно до якої була затверджена нова мережа заочних відділень вищих середніх навчальних закладах. Уже у 1945 р. в Україні заочні відділення були відкриті при 36 педагогічних інститутах і педагогічних училищах. При цьому контингент студентів заочної освіти становив 32 тис. осіб. Подальше вдосконалення системи заочної педагогічної освіти пов'язане з виконанням наказу Всесоюзного комітету в справах вищої школи при Раді Народних Комісарів СРСР і Народному Комітеті Освіти РРФСР "Про заочну освіту учителів" (1945 р.). Особлива увага надавалася збільшенню термінів заочного навчання, упровадження для студентів заочної освіти додаткових пільг [4, с. 80–83].

У повоєнні роки у зв'язку зі збільшенням мережі шкіл та гострою потребою в учительських кадрах до кінця першої післявоєнної п'ятирічки в Україні було збільшено кількість заочних відділень в інститутах і педагогічних училищах. Їх основні зусилля були спрямовані на поліпшення якості навчально-виховної роботи, планування та проведення

екзаменаційних сесій. Значну роль в організації самостійного навчання студентів заочної освіти у міжсесійний період відіграло створення широкої мережі консультаційних пунктів.

У повоєнний період Міністерство освіти України вжило ряд заходів, які сприяли зміцненню заочної системи навчання. Було впроваджено нові та вдосконалено старі навчальні плани. Для студентів заочної освіти було збільшено додаткову відпустку, створювалася навчальна література та навчальні посібники.

У 1950-1960 рр. підготовка фахівців із вищою освітою без відриву від основної роботи набуває найбільшого поширення. За період 1951 – 1960 рр. контингент студентів заочної освіти збільшився майже вдвічі. Фактично чисельність студентів заочної освіти зросла з 84,6 тис. до 147 тис. осіб [1]. Упродовж 1955-1957 рр. при 26 вищих навчальних закладах відкрилися нові заочні і вечірні відділення і факультети. У 1956 р. Міністерство вищої освіти СРСР затвердило положення про філії заочних вищих навчальних закладів і про навчально-консультаційні пункти заочних відділень, завдяки чому студенти-заочники отримували необхідну їм допомогу для кращого опанування знань. Зміни в географічному розміщенні вищих навчальних закладів сприяли охопленню вищою освітою жителів усіх областей, наближенню навчання до умов праці майбутніх фахівців. Проте головними центрами заочної педагогічної освіти у ВНЗ в Україні залишалися Харків, Київ, Одеса та Львів. У 1958 р. у цих містах знаходилося 70 ВНЗ зі 140 і в них навчалася 59% від загальної кількості студентів. До 1958 р. випуск фахівців із вищою освітою, підготовлених без відриву від виробництва, збільшився втричі порівняно з довоєнним періодом і досяг 85,5 тис. осіб. У 1961 р. на заочних і вечірніх відділеннях було підготовлено 29,4% від загального випуску фахівців у всіх вищих навчальних закладах СРСР. Кількість учителів, які отримали освіту без відриву від роботи, складала 31% від загальної кількості випускників вищих педагогічних навчальних закладів [6, с. 695].

Водночас, як зазначає В. М. Лазарев, збільшення кількості студентів заочної форми навчання у низці вищих педагогічних навчальних закладів призвело до зниження вимог, що позначилось на якості професійної підготовки вчителів. Слабким був зв'язок заочних відділень зі стаціонаром. Викладачі ВНЗ роботу на заочному відділенні розглядали як додатковий вид навантаження і займалися нею лише в період сесій. Основна частина студентів заочної освіти отримувала знання великими дозами лише під час настановчих і екзаменаційних сесій. Було відсутнє планомірне й ефективне керівництво самостійною роботою студентів із боку викладачів вищих педагогічних навчальних закладів у міжсесійний період. Не здійснювався належний контроль за якістю роботи заочних відділень і підготовкою навчально-методичних посібників; матеріально-технічне забезпечення кабінетів, бібліотек, читальних залів не відповідало потребам студентів заочної освіти та ін. Слабким був зв'язок заочних відділень з органами управління народною освітою, що створювало труднощі в присутності учителів-заочників на сесії. На місцях не виконувалося положення про надання пільг студентам, які навчалися без відриву від основної роботи [5, с. 36].

Нові навчальні плани, запроваджені в період 1950-1960 років для системи заочної педагогічної освіти, передбачали проведення спецсеминарів з педагогіки, психології чи методики (за бажанням студента), обов'язкову контрольну роботу з історії педагогіки, іспит з педагогіки та методики викладання певного предмета.

Тривала робота з удосконалення навчального процесу і покращання змісту освіти. Розширювалися зв'язки педагогічних ВНЗ зі школами. Проводилися певні заходи для забезпечення студентів заочної освіти відповідною навчально-методичною літературою. Навчально-методичний кабінет заочної освіти при Міністерстві освіти України, крім щорічного видання навчальних програм і текстів контрольних робіт, підготував понад 300 навчальних посібників, курсів лекцій, методичних розробок з різних дисциплін.

Головною тенденцією в розвитку вищої заочної педагогічної освіти у цей період було вдосконалення всієї системи заочного навчання, виявлення більш ефективних форм і методів організації навчального процесу, поліпшення якості підготовки фахівців з вищою

педагогічною освітою. Навчальні плани заочних відділень поступово узгоджувалися з планами стаціонарної форми навчання. У педагогічні інститути без відриву від виробництва приймалися тільки особи, які працювали в системі народної освіти, професійної технічної освіти або були пов'язані з вихованням молоді.

Міністерство освіти УРСР, вивчаючи стан комплектування шкіл республіки учительськими кадрами, орієнтувало органи народної освіти на максимальне охоплення заочним навчанням усіх учителів, які не мали вищої освіти. У листопаді в 1973 р. колегія Міністерства освіти УРСР спеціально розглянула питання "Про підготовку та виховання учительських кадрів у педагогічних інститутах республіки за заочною формою навчання". Педагогічні інститути України, їх заочні відділення відіграли важливу роль у завершенні переходу до загальної середньої освіти молоді. Протягом дев'ятої п'ятирічки (1971-1975 рр.) вищі педагогічні навчальні заклади України заочно підготували понад 47 тис. учителів.

Із середини 1970-х років спостерігається тенденція до зменшення набору в педагогічних ВНЗ студентів заочної освіти, незважаючи на те, що протягом багатьох десятиліть система заочної освіти розвивалася й удосконалювалася. На початку 80-х років минулого століття це була добре налаштована і спланована робота викладачів, завідувачів кафедр, методистів, працівників обласних та районних відділів освіти, директорів шкіл. У вищих педагогічних навчальних закладах України з метою покращання спеціальної підготовки вчительських кадрів, удосконалення професійної майстерності розроблялись навчально-методичні поради для студентів заочної форми навчання. Науково-методичним центром вищої освіти Міністерства освіти України було сформульовано концептуальні основи системи безперервної освіти, які були пов'язані із соціально-економічним розвитком країни. Основну увагу в заочній підготовці вчителів було приділено вихованню потреби і готовності до безперервного самовдосконалення, оволодіння способами і засобами саморозвитку і самонавчання, що зумовлювались змінами в освіті. Зважаючи на це, перегляду підлягали навчальні плани. Насамперед урахувалось, що чинні з 1970-х рр. навчальні плани не регламентували самостійної роботи студентів заочної освіти зі спеціальних дисциплін, у них не відображалася самостійна робота студентів у міжсесійний період. За низкою дисциплін розподіл годин за семестрами не забезпечував проведення міжсесійної роботи зі студентами, розподіл часу між різними видами занять у методичному і в економічному плані не обґрунтовувався.

Створення і впровадження нових навчальних планів і програм для заочних відділень призвело до необхідності перегляду типів навчально-методичних посібників для студентів заочної освіти, їх тематики з метою активізації самостійної роботи в міжсесійний період, а також вимог щодо кожного типу посібників. В узагальненні та поширенні досвіду роботи заочних відділень важливу роль відіграли методичні наради працівників освіти. На них визначалася проблематика необхідних наукових досліджень, за підсумками зональних нарад працівників освіти видавалися міжвузівські збірники наукових праць. Основна проблематика зональних нарад працівників освіти присвячувалася вдосконаленню підготовки фахівців в умовах заочного навчання. Рекомендації, які приймалися нарадами, були основою для спільної діяльності державних органів управління освітою з інститутами (постановка експерименту, розроблення методичної документації, підготовка посібників тощо).

Постанова ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР від 13 березня 1987 р. № 325 "Про заходи щодо докорінного поліпшення якості підготовки та використання фахівців із вищою освітою в народному господарстві" висунула нові вимоги до всієї системи вищої освіти, що зумовило необхідність її перебудови [8]. У зв'язку з цим особливого значення набуло виявлення сукупності показників, що забезпечували (або не забезпечували) ефективність заочної педагогічної освіти. Виявилася нагальна необхідність цілеспрямованого вдосконалення навчального процесу та управління його оптимальним розвитком. Отже, основною метою стало виявлення головних показників, тенденцій, умов і способів підвищення ефективності заочної педагогічної освіти, розроблення шляхів їх упровадження в навчальний процес з урахуванням особливостей освіти без відриву від виробництва.

Перебудова загальноосвітньої, професійної і вищої школи, підсумки Всесоюзного з'їзду працівників народної освіти (грудень 1988 р.), а також досвід створення Навчально-методичних об'єднань вищих навчальних закладів за групами споріднених спеціальностей за наказом Мінвишу СРСР від 18 вересня 1987 р. № 650, визначили нові підходи щодо організації всіх сфер діяльності з підготовки учителів без відриву від виробництва [10].

З 1987-1988 навчального року було введено новий перелік спеціальностей, за якими найбільш доцільно здійснювати заочне навчання. У цей період за заочною формою готувалася значна частина фахівців для сільського господарства, економіки, зв'язку, а також учителів (близько 40%). Вищим навчальним закладам було надано право самим розробляти і затверджувати навчальні плани для заочної форми навчання майбутніх фахівців. Наказом Держосвіти СРСР від 6 травня 1989 р. № 394 "Про розроблення навчальних планів із вечірньої та заочної форми навчання" було визначено положення та нормативи з предметів суспільно-політичного та загальноосвітнього циклів для безвідривної форми навчання, а також порядок розроблення навчально-методичної документації [9].

Проте навчальні плани і програми для студентів заочної освіти вищих навчальних закладів за змістом професійно-орієнтованої підготовки переважно збігалися з планами і програмами очної форми навчання. Навчальний процес заочного навчання у ВНЗ складався зі вступних і настановчих, оглядових лекцій, практичних, лабораторних занять, самостійної підготовки з виконанням контрольних робіт, заочних та очних консультацій. Студенти заочної форми навчання виконували курсові та дипломні роботи і складали державні іспити. Для осіб, які не мали достатнього практичного досвіду та стажу за фахом, організувалася обов'язкова виробнича практика.

За змістом педагогічна і методична підготовка студентів заочної форми навчання, які здобували педагогічну освіту, передбачала вивчення психології, історії педагогіки, педагогіки, методики викладання відповідного предмета, шкільної гігієни. Факультативно вивчалися спецкурси з дидактики, теорії виховання, програмованого навчання, порівняльної педагогіки та ін. Відповідно до профілю факультету, для кожної спеціальності встановлювався комплекс дисциплін, вивчення яких у поєднанні з навчальною і педагогічною практикою, забезпечувало збагачення студентів знаннями і досвідом наукової і практичної роботи. Водночас, можливості для самостійної роботи студентів в організації навчального процесу та творчому експериментуванні використовувалися недостатньо.

Реформа педагогічної освіти, що розгорнулася в Україні з 1990 р. на тлі процесів деполітизації освіти, децентралізації та регіоналізації управління нею, демократизації життя школи, закріплена Законом про освіту (1992 р., 1995 р. та нова редакція 2004 р.), визначалась тенденцією на подолання вузько утилітарного підходу до педагогічної освіти як форми підготовки учительських кадрів. Отримала розвиток ідея про необхідність якісно нової педагогічної освіти, результатом якої розглядалась здатність фахівця-педагога не тільки вирішувати вузькопрофесійні завдання, а бути суб'єктом освітнього процесу, універсальним у самостійному освоєнні культури та способів її трансляції. У ході реформ наприкінці ХХ – початку ХХІ століття, заочна форма вищої педагогічної освіти була збережена у зв'язку з необхідністю забезпечення безперервності освіти, надання можливості отримання загальної освіти і професійної підготовки жителями віддалених регіонів, інвалідами, молодими матерями та іншими групами населення, які не мають можливості навчатися на стаціонарі. Вона була необхідна підприємствам, особливо видобувним, транспортним, які мають розкидані за територіями об'єкти і зацікавлені в навчанні кадрів на місцях без відриву від виробництва. Нарешті, в заочному навчанні було зацікавлено суспільство в цілому, оскільки при порівняно невеликих витратах воно забезпечувало зростання загальнокультурного та професійного рівня населення [7, с. 252].

Отже, багаторічна практика підготовки фахівців за заочною формою навчання підтвердила свою ефективність і право на рівноправне існування з іншими системами навчання. Сьогодні в усьому світі вона стає найбільш затребуваною формою професійної підготовки і перепідготовки дорослих, одним із засобів забезпечення безперервної освіти, її

демократизації й гуманізації. Можливість отримати вищу педагогічну освіту, не залишаючи робочого місця і не відриваючись надовго від житла, сім'ї, робить заочну форму навчання надзвичайно економічною, придатною для гнучкого пристосування до потреб дорослої людини та її реальних можливостей.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Архив Министерства образования Российской Федерации, ф. 2306, оп. 72, д. 7708, л. 71 (из работы Лазарева).
2. Быкова Н. Н. Совершенствование заочного обучения в высшей школе средствами открытого образования : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Быкова Наталья Николаевна. – С.-Пб., 2006. – 183 с.
3. Высшее педагогическое образование без отрыва от производства : сб. осн. постановлений, приказов и инструкций. – [Вып. 1] / [МГЗПИ ; под ред. В. И. Овсянникова]. – М., 1991. – С. 55.
4. Кобзарева Т. І. Вища заочна педагогічна освіта на Україні / Т. І. Кобзарева // Радянська шк. – 1980. – № 2. – С. 80–83.
5. Лазарев В. Н. Высшее педагогическое образование без отрыва от основной деятельности: история, современное состояние, перспективы : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.01, 13.00.08 / Лазарев Владимир Николаевич. – М., 2004. – 365 с.
6. Народное хозяйство в 1961 г. Стат. Ежегодник. – М., 1962. – С. 695.
7. Новиков А. М. Российское образование в новой эпохе. Парадоксы наследия, векторы развития / А. М. Новиков. – М. : Эгвес, 2000. – С. 252.
8. Постановление ЦК КПСС и СМ СССР от 13 марта 1987 г. № 325 "О мерах по коренному улучшению качества подготовки и использования специалистов с высшим образованием в народном хозяйстве". – Режим доступа : http://www.school.edu.ru/laws.asp?cat_ob_no=5955&ob_no=5015&oll.ob_no_to=.
9. Приказ Гособразования СССР от 6 мая 1989 г. № 394.
10. Приказ Минвуза СССР от 18 сентября 1987 г. № 650.
11. Путеева С. В. Формирование профессиональной готовности студентов заочной формы обучения к педагогической деятельности (на примере факультета физической культуры) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Путеева Светлана Владимировна. – Ставрополь, 2006. – 282 с.
12. Шамсутдинова И. Г. Теоретические основы высшего заочного образования : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.01 / Шамсутдинова Ирина Георгиевна. – Москва, 1993. – 465 с.

Нестеренко В.В.

ПРЕДПОСЫЛКИ ВОЗНИКНОВЕНИЯ И РАЗВИТИЯ ЗАОЧНОЙ ФОРМЫ ОБУЧЕНИЯ

В статье рассматриваются объективные предпосылки, которые привели к возникновению и развитию заочной формы обучения. Описан ретроспективный анализ развития заочной формы обучения. Охарактеризованы этапы возникновения заочной формы и организация подготовки кадров в системе заочного обучения. Раскрыты основы заочного педагогического образования как основного направления подготовки кадров без отрыва от основной деятельности. Доказана эффективность и право на равноправное существование с другими системами обучения подготовки специалистов по заочной форме обучения.

Ключевые слова: заочная форма обучения, подготовка, подготовка в системе заочного обучения.

Nesterenko V.V.

BACKGROUND AND DEVELOPMENT OF EXTRAMURAL STUDIES

The article deals with the objective backgrounds that led to the emergence and development of extramural studies. The retrospective analysis of development of extramural studies is provided. Stages of emergence and the training organization in the system of extramural studies are characterized. Basis of extramural pedagogical education as a key way of training without interruption the main activity are revealed. The effectiveness of extramural specialists training and the right to equal existence with other systems of training is proved.

Key words: extramural studies, training, extramural training.